

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ

για την τετάρτη δημοτικού

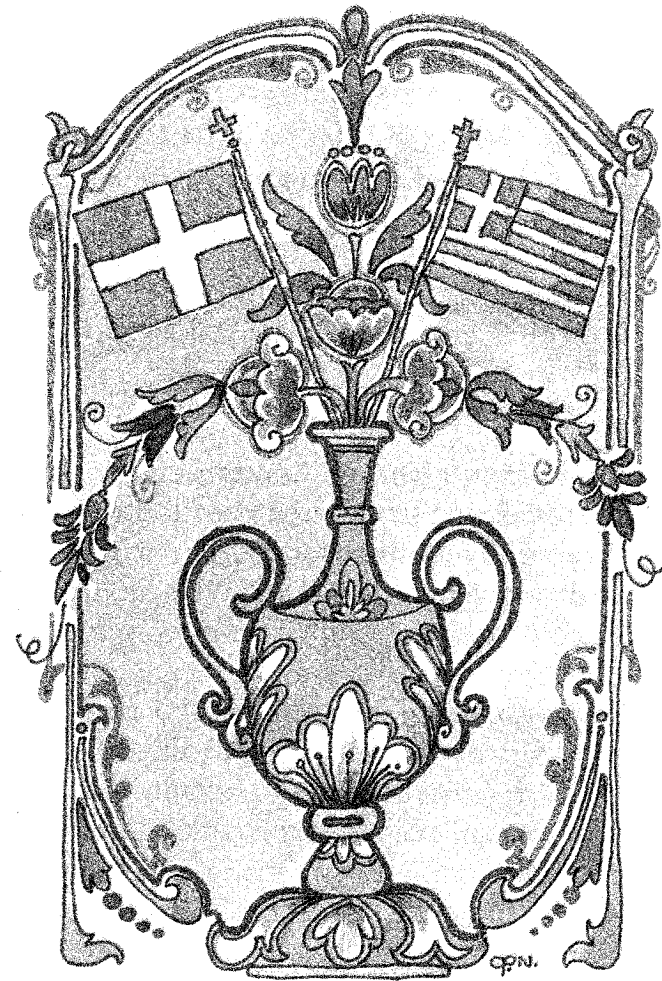
2

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Συντακτική ομάδα: Διονύσης Ακτύπης
Νικήτας Κουμέντος
Αντώνης Λαμπρινίδης
Διονύσης Μελάς
Γιώργος Περπιράκης
Χάρης Σακελλαρίου
Κώστας Χωρεάνθης

Εικονογράφηση: Αντώνης Καλαμάρας
Σπύρος Ορνεράκης

Με απόφαση της ελληνικής κυβέρνησεως τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ

για την τέταρτη τάξη

2

5. Γράφω τις μετοχές των ρημάτων:

δροσίζομαι *δροσιμένος, δροσιμένη, δροσιμένο*

λύνομαι

αγαπιέμαι

γίνομαι

6. Στις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώ το υπογραμμισμένο μέρος τους με την κατάλληλη μετοχή ή επίθετο:

Ο στρατιώτης θεωρείται ότι έχει χαθεί.

Ο στρατιώτης θεωρείται χαμένος.

Το πουλί φαίνεται να έχει χτυπηθεί.

Ο πελάτης φαίνεται να έχει ικανοποιηθεί.

Το μηχάνημα είναι πριν από τον πόλεμο.

7. Γράφω και μαθαίνω:

Μας είχε αίσια πως ήτανε μαζί μαζί του.

8*. Συμπληρώνω το κείμενο με τα επίθετα και τις μετοχές που ταιριάζουν:

(ακίνητος, νέος, ζωηρός, χτυπημένος, κατεβασμένα, ανήμπορος)

Ο σκύλος μας ήταν κάποτε και

Τώρα με τ' αυτιά κάθεται

σε μια γωνιά. Φαίνεται να κουνηθεί.

Είναι στο δεξί του πόδι.

Τα πεντόβολα

Παίζεται και από κορίτσια και από αγόρια. Είναι παιχνίδι αρκετά δύσκολο. Χρειάζεται δεξιότητα και γρηγοράδα.

Το κάθε παιδί έχει πέντε χαλίκια στρογγυλά και λεία, στο μέγεθος ενός μεγάλου φουντουκιού.

Τα δυο παιδιά που θα πάρουν μέρος στο παιχνίδι κάθονται αντικριστά κι έχουν χάμω, μπροστά τους, τα τέσσερα χαλίκια τους, ενώ το πέμπτο το κρατάνε στη χούφτα τους. Ο πρώτος παίχτης πετάει ψηλά το χαλίκι που έχει στη χούφτα του και με μια γρήγορη κίνηση, ενώ το χαλίκι του είναι ακόμα στον αέρα, προσπαθεί να πάρει από χάμω ένα χαλίκι απ' τα τέσσερα. Αν προλάβει να το πάρει και να χουφτώσει μαζί και το άλλο που κατεβαίνει από ψηλά, συνεχίζει ώσπου να πάρει ένα ένα και τα τέσσερα. Αν δεν τα καταφέρει, αρχίζει ο άλλος. Κάθε φορά ο παίχτης αφήνει στην άκρη το πεντόβολο που έπιασε, για να πιάσει το άλλο.

Το παιδί που κατάφερε να τα πιάσει ένα ένα όλα, περνάει στη δεύτερη φάση, την πιο δύσκολη. Τα αφήνει όλα κάτω και προσπαθεί να τα πιάσει δυο δυο. Ύστερα τρία μεμιάς, τέλος τέσσερα μεμιάς.

Μετά κι απ' αυτές τις δοκιμασίες, το παιδί ακουμπάει χάμω το μεγάλο δάχτυλο και το δείκτη του ενός χεριού του, έτσι πού να σχηματίζει καμάρα, και ξαναπετάει το ένα χαλίκι ψηλά προσπαθώντας να σπρώξει από ένα χαλίκι κάθε φορά μέσα στο «φουρνάκι», δηλ. κάτω από την καμάρα.

Τελευταία, το παιδί που έχει περάσει μ' επιτυχία όλες τις φάσεις του παιχνιδιού κάνει το παρακάτω:

Πετάει όλα τα χαλίκια ψηλά – όχι πολύ ψηλά, βέβαια, για να μη σκορπίσουν – και προσπαθεί να τα ξαναπιάσει όλα στα δυο του χέρια, που τα ενώνει με τις παλάμες προς τα κάτω. Οι ράχες των παλαμών, ενωμένες στους δείχτες (με τα μεγάλα δάχτυλα από κάτω) σχηματίζουν ένα είδος σκάφης. Όποιο παιδί μπορέσει να τα πιάσει όλα είναι νικητής. Το παιδί που έχασε σε κάποια φάση του παιχνιδιού, όταν ξανάρθει η σειρά του, δηλ. όταν χάσει ο αντίπαλός του, ξαναπαίζει απ' το σημείο όπου βρισκόταν. Δεν ξαναρχίζει από την αρχή.

Μαρούλα Κλιάφα και Ζωή Βαλάση

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με τα αριθμητικά που λείπουν:

Το κάθε παιδί έχει χαλίκια.

Ο παίχτης πετάει ψηλά το χαλίκι.

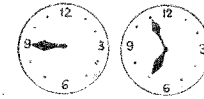
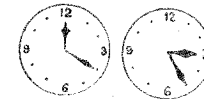
Τα αφήνει όλα κάτω και προσπαθεί να τα πιάσει

Ύστερα μεμιάς, τέλος μεμιάς.

2. Γράφω την ώρα, όπως στο παράδειγμα:

δύο

και είκοσι

3. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το αριθμητικό στο γένος και την πτώση που ταιριάζει:

(3) κυνηγοί πήγαν να κυνηγήσουν. Τα σκυλιά ακολουθούσαν τα βήματα των (3) κυνηγών.

(4) παιδιά έφτιαναν πύργους στην άμμο. Άλλα παιδιά παρακολουθούσαν την προσπάθεια των (4) φίλων.

(6) παιδιά έψαλαν τα κάλαντα. (1) μαθητής έπαιζε τρίγωνο και (1) μαθήτρια φλογέρα. Τα άλλα (4) τραγουδούσαν. Για να ξεκουραστούν σταμάτησαν στο σπίτι (1) από την παρέα. Στο σπίτι (1) μαθήτριες μοίρασαν τα χρήματα.

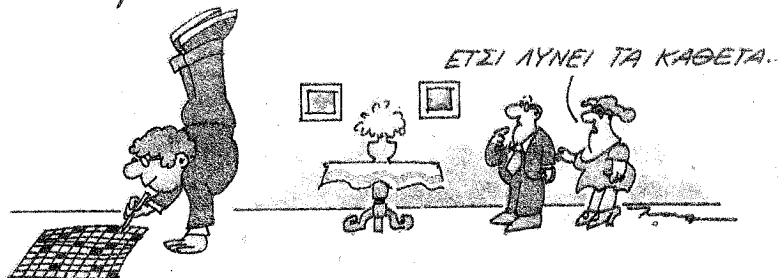
4. Σκέφτομαι και γράφω:

Το παιχνίδι που μ' αρέσει.

5. Γράφω και μαθαίνω:

Το μιάδε ωαυδί έχει ωέντε χαλίμα σερογγυγά και γεία.

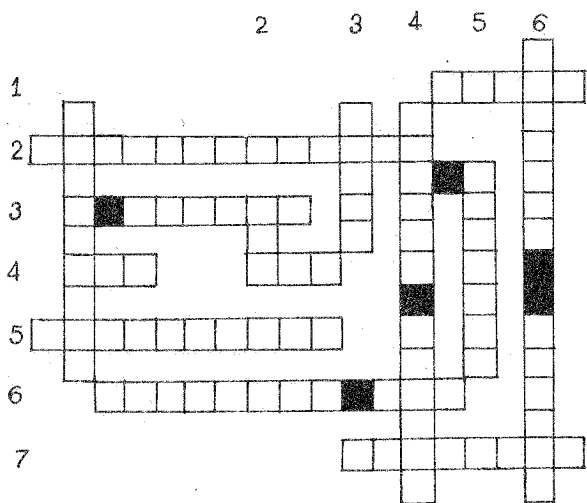
6. Λέξεις για την καρτέλα: *πέντε-πεντάδα, ένατος,-η,-ο, όγδοος,-η,-ο, τριάδα, δέκα-δέκατος, -η,-ο,*

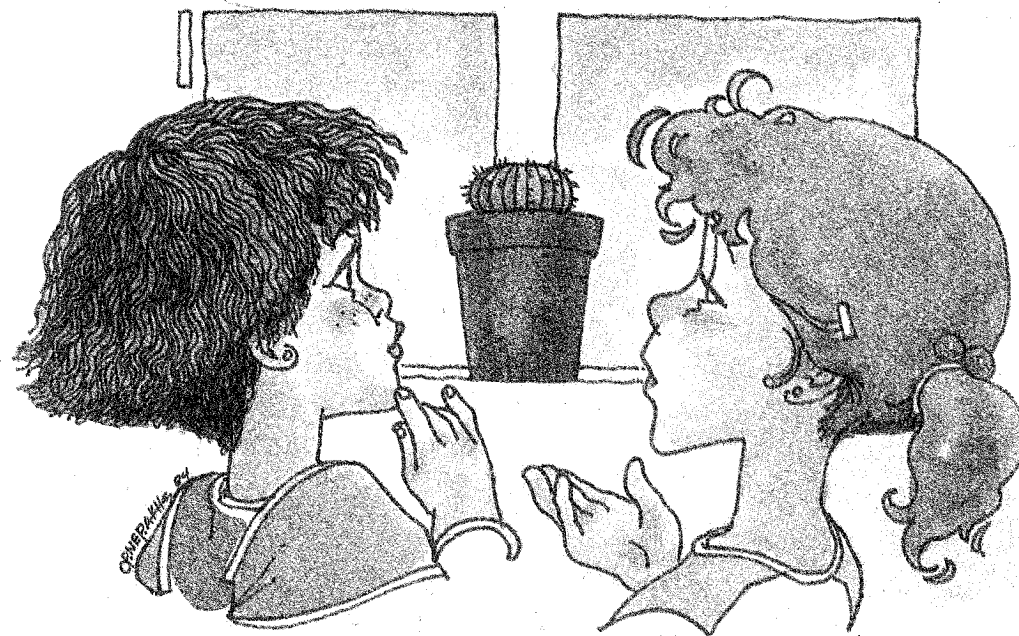
7*. Σταυρόλεξο

Οριζόντια: 1) Τόσοι ήταν οι Μάγοι που προσκύνησαν το Χριστό. 2) Έτσι λέμε τις 15 μέρες. 3) Την κάνουν δέκα μονάδες. 4) Το θηλυκό τού ένας. – Δισύλλαβη πρόθεση. 5) Ακολουθεί τον εικοστό ένατο. 6) Βρίσκονται στο Ιόνιο πέλαγος. – Θηλυκό άρθρο αιτιατικής πληθυντικού. 7) Όπλο με δύο κάνες (με άρθρο).

Κάθετα: 1) Έτσι λέμε τις πέντε μέρες. 2) Πρόθεση. 3) Τόσες μέρες την εβδομάδα πηγαίνουμε σχολείο. 4) Αυτή τη σειρά έχει ο Αύγουστος (αντίστροφα). – Την αποτελούν τρεις. 5) Έτσι λέγεται ένα σπίτι με δυο ορόφους. 6) Έτσι λέμε δυο μέρες. – Αυτή τη σειρά έχει ο Σεπτέμβριος (αντίστροφα).

Το γλαστράκι

Δεν ήταν λίγες οι φορές που η Φωτούλα είχε γελάσει με το γλαστράκι μου.

— Καημένη, τι το φυλάς ακόμα τούτο δω, μια και ούτε πράσινα φύλλα έχει ούτε λουλούδια ούτε καμιά ομορφιά!

— Α! Για στάσου, μικρή μου φίλη! Δεν μπορεί να μην έχει ομορφιά κάτι που μου χάρισε η κυρα-Θοδώρα. Εσύ, Φωτούλα μου, δεν τη γνώρισες, για να ξέρεις πόσο γλυκό ήτανε το χαμόγελό της. Ερχότανε τα πρωινά να μας ξυπνήσει για το σχολείο κι έξω φυσσομανούσε ο βοριάς. Έβρεχε... Η μάνα έλειπε από ώρα στη δουλειά... Παιδιά της μας έλεγε η κυρα-Θοδώρα.

Η Φωτούλα όμως δεν έπαυε να με περιγελά για το γλαστράκι, που φύλαγα δίπλα ακριβώς στο παράθυρο της κάμαράς μου. Κι εμένα μου κόστιζε πολύ αυτό. Έρχονταν τότε τα μάτια της κυρα-Θοδώρας μπρος μου, να με κοιτούν γεμάτα αγάπη και καλοσύνη. Έτσι, καθώς κι εκείνη τη μακρινή μέρα...

«Σου το χαρίζω αυτό, παιδί μου. Να με θυμάσαι...»

Προσπαθούσε να χαμογελά, ενώ λίγο πιο πέρα το μικρό φορητό με τα λιγοστά πράγματα δεν έβλεπε την ώρα να βάλει μπρος: να πάρει φεύγοντας μαζί του και την κυρα-Θοδώρα.

— Είναι μονάχα ένας κάκτος! επέμενε η Φωτούλα. Ένας άσχημος κάκτος γεμάτος μυτερά αγκάθια...

Και ήτανε αλήθεια. Αφού ούτε να το μετακινήσω δεν τολμούσα πια το γλαστράκι μου, έτσι που χόντρυνε με τον καιρό ο γκριζοπράσινος κορμός κι άπλωσε ολόγυρα βελόνες. «Γιατί», σκεφτόμουνα, «να τύχει σ' εμένα τούτο το γλαστράκι; Γιατί να μην είχε μια γαριφαλιά φυτεμένη μέσα;»

Κι ύστερα ήρθε εκείνο το περιστατικό με τον πατέρα, που χρειάστηκε ξαφνικά να εγχειριστεί. Η μητέρα, θέλοντας να μένει συνέχεια κοντά του στην κλινική, μας πήγε για μια βδομάδα στις θείας Χριστίνας.

Κι έδωσε ο Θεός κι έγιναν όλα περαστικά. Πρώτη και καλύτερη ήρθε να μας καλωσορίσει η Φωτούλα.

Κείνη τη μέρα ήταν που μας περίμενε στην κάμαρά μου και η μεγάλη έκπληξη. Εγώ δεν πίστευα στα μάτια μου.

— Μήπως είναι κάποιο αστείο του Λευτεράκη; Δεν ήθελε ακόμα να το παραδεχτεί η Φωτούλα.

— Μήπως το λουλούδι στον κάκτο είναι ψεύτικο;

Μα όχι! Κείνο το κατακόκκινο λουλούδι με τα μακρόστενα πυκνά πέταλα, που 'μοιαζε καρφωμένο καταμεσής στ' αγκάθια, ήτανε πέρα για πέρα αληθινό. Πανέμορφο κι αληθινό!

«Πάρ' το, να με θυμάσαι...» ήρθε ξανά μπροστά μου η κυρα-Θοδώρα.

Κι άξαφνα γίνηκε το λουλούδι χαμόγελο. Κι ύστερα πάλι το χαμόγελο λουλούδι.

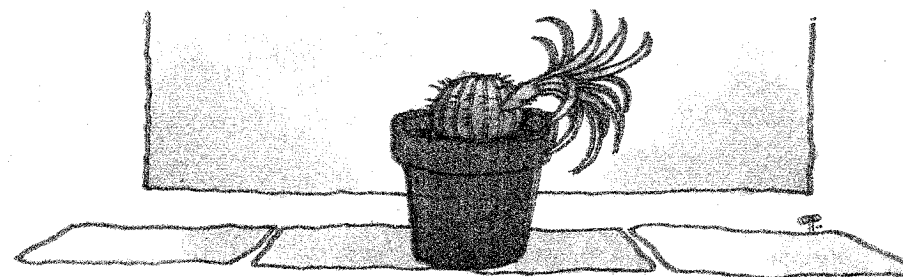
— Πώς να το λένε άραγε! απόρησε η Φωτούλα.

— Δεν ξέρω, της απάντησα.

— Τι λες, αν του δίναμε το δικό σου όνομα; με ρώτησε γλυκά. Τι λες να τ' ονομάζαμε... Ελπίδα!

Την αγκάλιασα και τη φίλησα.

Ηρα Γενακρίτου

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με τα ουσιαστικά που λείπουν:

..... της μας έλεγε η κυρα-Θοδώρα.
Είναι μονάχα
Και ήτανε
Κι άξαφνα γίνηκε το λουλούδι Κι ύστερα
πάλι το χαμόγελο
Τι λες να τ' ονομάζαμε

2. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το κατάλληλο ουσιαστικό:
(μαθητής, μαθήτρια, πρόεδρος, γραμματέας, φυσική, νομικά, δικαστής, εφευρέτρια)

Η Σοφία { είναι της Δ' τάξης.
 { βγήκε της μαθητικής κοινότητας.
 { θέλει να σπουδάσει
 { ονειρεύεται να γίνει

Ο Νίκος { είναι της ίδιας τάξης.
 { έχει εκλεγεί της τάξης του.
 { επιθυμεί να σπουδάσει
 { θέλει να γίνει

3. Ζευγαρώνω με μια γραμμή αυτά που ταιριάζουν, ώστε να σχηματιστούν απλές προτάσεις:

Ο παππούς	είναι το ίδιο.
Ο γάμος	δεν έγινε τίποτα.
Το νησί	έμεινε μόνος του.
Αχλάδι και απίδι	εκλέγεται βουλευτής.
Τελικά	κατέληξε πανηγύρι.
Η κ. Λάμπρου	ήταν η Λευκάδα.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

γαριφαλιά-γαρίφαλο, γάμος, ποσειονός

5. Συμπληρώνω τις παροιμίες με την κατάλληλη λέξη. Ύστερα συζητώ για τη σημασία τους και για το πότε λέγονται:

(τι, μέλι, εαυτός, φτώχεια)

Αγάλι αγάλι γίνεται η αγουρίδα

Τι 'ναι ο κάβουρας, 'ναι το ζουμί του.

Τα πολλά λόγια είναι

Ο πρώτος εχθρός σου είναι ο σου.

6. Γράφω και μαθαίνω:

*Άξαφνα γίνηκε το γουρούδι χαμόγελο. Κι ύστερα
ώριμο το χαμόγελο γουρούδι.*

7*. Μετατρέπω τις προτάσεις, όπως στο παράδειγμα:

Η κυρα-Θοδώρα μας θεωρούσε (=έλεγε) παιδιά της.

Θεωρούμαστε παιδιά της από την κυρα-Θοδώρα.

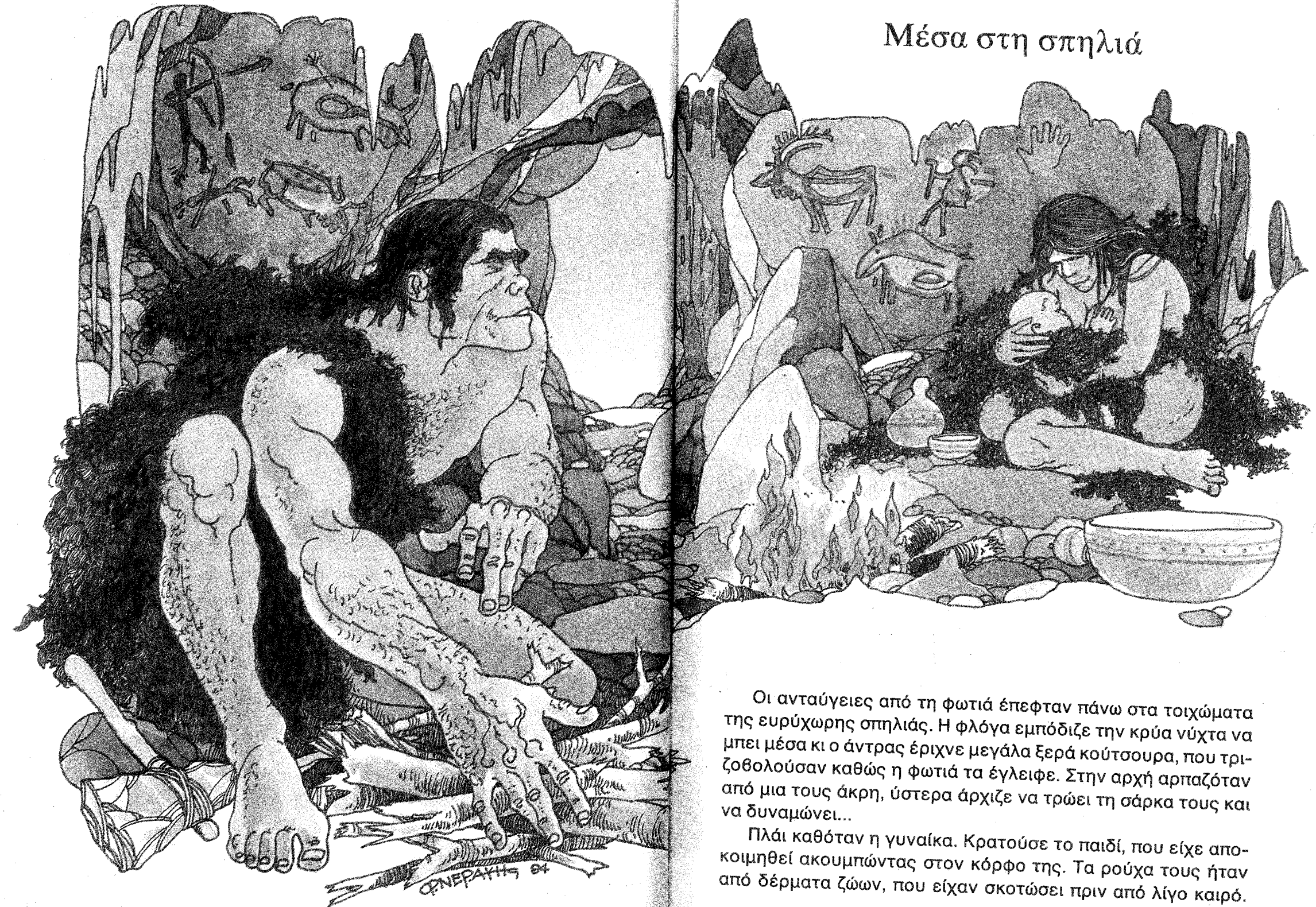
Ορίσαμε τη Γεωργία επιμελήτρια.

Μου σύστησαν το Γιάννη ως ηθοποιό.

Τον θεωρούν σκληρόκαρδο άρχοντα.

Να τ' ονομάζαμε Ελπίδα!

Μέσα στη σπηλιά

Οι ανταύγειες από τη φωτιά έπεφταν πάνω στα τοιχώματα της ευρύχωρης σπηλιάς. Η φλόγα εμπόδιζε την κρύα νύχτα να μπει μέσα κι ο άντρας έριχνε μεγάλα ξερά κούτσουρα, που τριζοβολούσαν καθώς η φωτιά τα έγλειφε. Στην αρχή αρπαζόταν από μια τους άκρη, ύστερα άρχιζε να τρώει τη σάρκα τους και να δυναμώνει...

Πλάι καθόταν η γυναίκα. Κρατούσε το παιδί, που είχε αποκοιμηθεί ακουμπώντας στον κόρφο της. Τα ρούχα τους ήταν από δέρματα ζώων, που είχαν σκοτώσει πριν από λίγο καιρό.

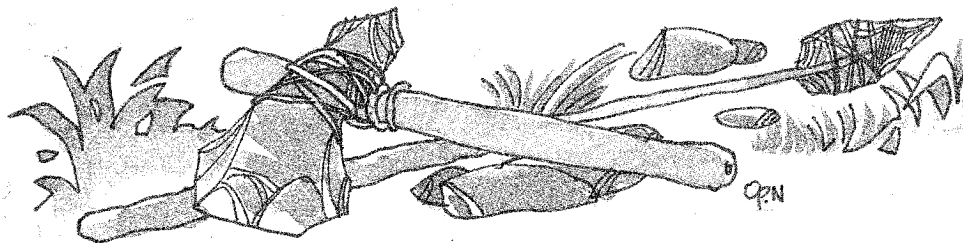
Λίγο πιο πέρα από τη φωτιά ήταν το τσεκούρι, φτιαγμένο από πέτρα, ένα από τα πρώτα και σπουδαία εργαλεία που είχε κατασκευάσει ο άνθρωπος. Ήταν δεμένο γερά με φλούδες δέντρων στην άκρη από ένα ξύλινο στειλιάρι. Το τσεκούρι αυτό δε χρησίμευε για όπλο εναντίον των ομοίων του. Το είχε μόνο για να σκίζει ξύλα και να σκοτώνει τα ζώα, που του έδιναν τροφή και τον έντυναν. Μ' αυτό είχε σκοτώσει και τούτο το μεγάλο ελάφι, που κειτόταν στο μέσα μέρος της σπηλιάς.

Η σημερινή ήταν μια παγερή μέρα. Μόλις ο μεγάλος ήλιος φώτισε τη γη, ο άντρας βγήκε από τη σπηλιά του, για να κυνηγήσει. Έπρεπε να βρει τροφή για την οικογένειά του. Τώρα πια δεν ήταν μόνος. Μέσα στη σπηλιά, γύρω από τη φωτιά, μαζεύονταν και η γυναίκα του και το παιδί του.

Χώθηκε μέσα στα πανύψηλα χόρτα και μέσ' από ένα άνοιγμα έβλεπε τα μεγαλόσωμα ζώα που περνούσαν. Ξαφνικά, ένα καμαρωτό ελάφι, με τα κλαδωτά του κέρατα, στάθηκε απέναντί του. Χωρίς να χάσει καιρό, σήκωσε το τσεκούρι και μ' ένα χτύπημα σώριασε κάτω το περήφανο δέντρο του κεφαλιού του. Στάθηκε κάμποση ώρα με μια ανείπωτη θλίψη στο βλέμμα. Ύστερα ένα αδιόρατο χαμόγελο χαραχτηκε στα χείλη του.

Έσκυψε, σήκωσε το ελάφι, το φορτώθηκε στον ώμο και το 'φερε στη σπηλιά. Το 'ριξε σε μια γωνιά. Προχώρησε στο βάθος, όπου ένα μικρότερο άνοιγμα έφερνε σ' ένα σκοτεινό και χαμηλό χώρο. Εκεί άναψε φωτιά, ο θόλος φωτίστηκε. Πολλά ζώα, μικρά και μεγάλα, ήταν ζωγραφισμένα εκεί. Άλλα παριστάνονταν πεσμένα, άλλα γονατισμένα, άλλα όρθια και ακίνητα. Κι ένα μεγάλο ελάφι ανάμεσά τους είχε στραμμένο το κεφάλι και κοίταζε σαστισμένο.

Γύρισε και μ' ένα βλέμμα ικανοποίησης κοίταξε τη γυναίκα. Εκείνη είχε αποκοιμηθεί. Από το άνοιγμα της σπηλιάς έβλεπε έξω τη νύχτα. Αθόρυβες νιφάδες χιονιού στροβιλίζονταν σ' έναν ατέλειωτο μαγικό χορό...

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις λέξεις ή φράσεις του κειμένου που ταιριάζουν:

Τα ρούχα τους ήταν *από δέρματα ζώων*.

Το τσεκούρι ήταν

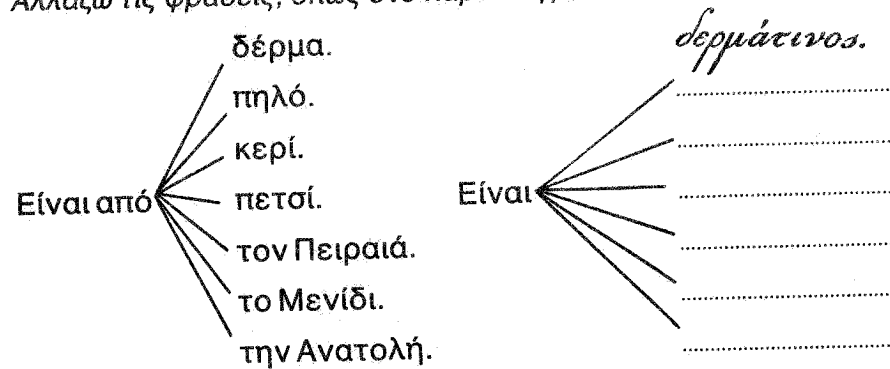
Το στείλιάρι ήταν

Το τσεκούρι δε χρησίμευε εναντίον

των ομοίων του. Στάθηκε κάμποση ώρα

στο βλέμμα.

2. Αλλάζω τις φράσεις, όπως στο παράδειγμα:

3. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το για + τις λέξεις ή φράσεις καλός οδηγός, πλούσιος, κλάματα, πρόεδρος, σπουδαίοι:

Ο Νίκος λογαριάζεται *για μαγός οδηγός.*

Ο κ. τάδε περνάει

Μερικοί παρουσιάζονται

Η Ντίνα προτείνεται

Ο κήπος μας κατάντησε

4. Σκέφτομαι και γράφω:

Με τη φαντασία μου περιγράφω μια μέρα από τη ζωή μιας πρωτόγονης οικογένειας.

5. Αντικαθιστώ το υπογραμμισμένο επίθετο με από + ουσιαστικό:

Το μάρμαρο είναι πεντελικό *από την Πεντένη.*

Η σταφίδα είναι κορινθιακή

Το κρασί είναι ροδίτικο

Τα κάγκελα είναι σιδερένια

Η φανέλα είναι μάλλινη

Το γάλα είναι αγελαδινό

6. Γράφω και μαθαίνω:

Τα ρούχα τους ήταν από δέρματα ζώων, ων είχαν σιοτώσει πριν από λίγο καιρό.

7. Λέξεις για την καρτέλα:

τσεμουόρι, κερι, αγελάδα, ώετρα-ώετρινος, -η, -ο

- 8*. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις φράσεις που ταιριάζουν:

(από τους σπάνιους, από σπίτι, απ' αυτούς, από καθαρό χρυσάφι, για φυλαχτό σου, για σοφός, σαν μύγες, σαν μεθυσμένος)

Η Ερένη είναι από τους σπάνιους ανθρώπους.

Ο Μιχάλης δεν είναι που συνηθίζουν να

ενοχλούν τους άλλους. Είναι

Της μανούλας σου η ευχή να 'ναι σου.

Το δαχτυλίδι μου είναι

Λογαριάζεται

Εγώ ήμουν και οι άλλοι

μου φαίνονταν